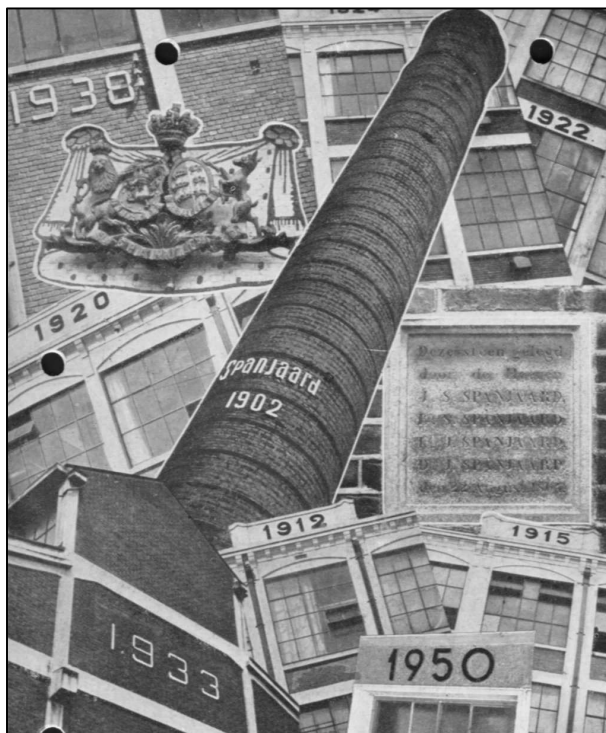

SPANJAARD, VAN KATOENVLOK TOT WEEFSEL

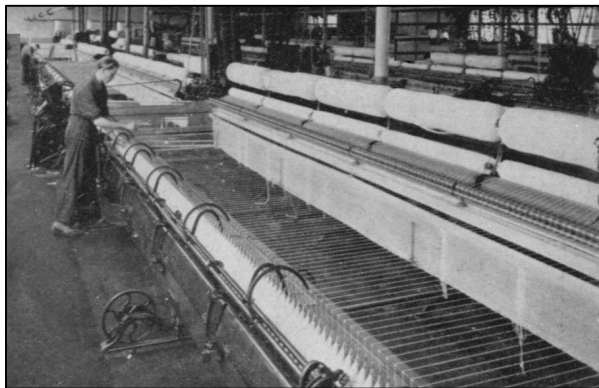
De thans verdwenen textielindustrie “De N.V. Stoom-spinnerijen en weverijen v.h. S.J. Spanjaard” te Borne had, zoals we al eerder schreven, een bedrijfsschool voor spinners en wevers. In het boekje van de firma met als titel “*Samen klein .... Samen groot*”, wordt er naast het verhaal over deze school, ook een rondwandeling door de fabriek beschreven. Met de beschrijving van deze rondwandeling besluiten wij de korte serie over “Spanjaard”. We constateren daarbij dat deze beschrijving aangeeft dat die helaas nog geheel op de mannelijke belangstellende is geënt (men ging er kennelijk van uit dat vrouwen geen belangstelling konden hebben voor techniek!) . We laten het hier onverkort volgen:

Een wandeling door het bedrijf

Zoals bijna iedere inwoner van Borne weet, is het een lange weg, die de katoenvlokken afleggen vanaf het moment dat zij, met duizenden samengeperst in balen, de fabriek binnengaan, tot zij er als weefsel weer uitkomen. Zij gaan van machine tot machine, van zaal tot zaal en ondergaan tientallen bewerkingen. De meesten van U zullen deze van nabij kennen. Wij behoeven U in dat opzicht niets te vertellen. En toch leek het ons aardig U nog eens mee te nemen op een tocht door de fabriek, maar..... dan met iemand die hier voor het eerst kwam en met vreemde ogen keek naar al die machines, die U zo vertrouwelijk zijn. De foto's zullen U veel bekende plekjes in herinnering brengen en ook degenen die de fabriek niet kennen, een indruk kunnen geven.

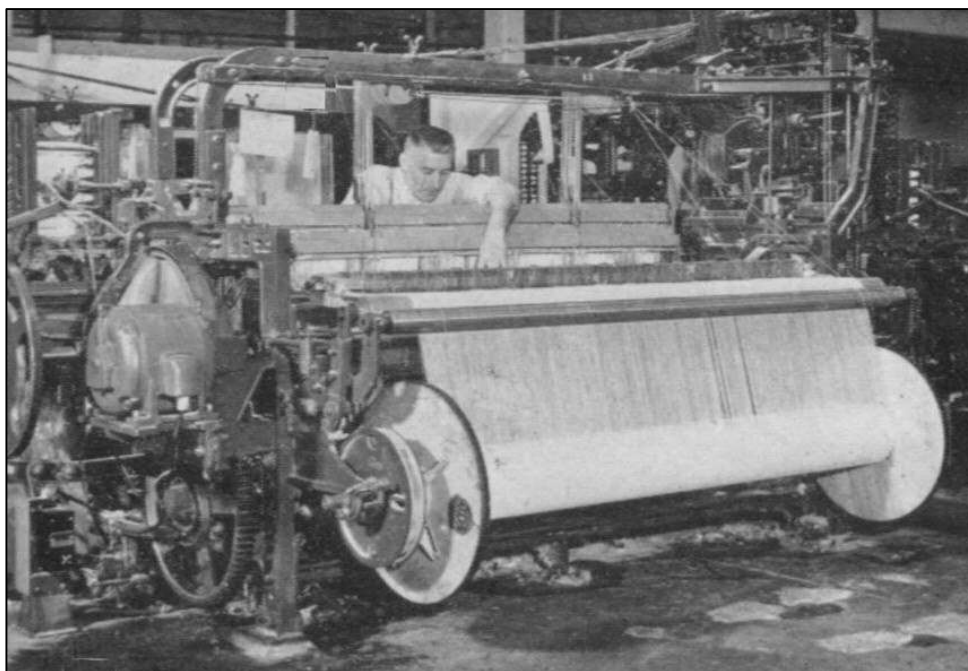
Wij laten hier onze verslaggever aan het woord: Wie met de auto Borne binnen komt en eens langs de fabriek rijdt, denkt bij zich zelf: “Nou, dat is een aardig complex!” Hij bekijkt de jaartallen op de diverse gebouwen en trekt daar uit de conclusie, dat het wel een vitaal bedrijf moet zijn, dat op zulke gezette tijden op een dergelijke manier moest uitbreiden. Het begint hem pas goed te duizelen, als hij eenmaal binnen de fabriekspoort is. Hij weet dan niet goed waar zijn tocht te beginnen en welke ruimten hij het eerst zal binnengaan. Het meest voor de hand liggend is natuurlijk eerst eens te kijken op de plaats waar de bewerking van de ruwe katoen begint.

Hij komt dan terecht in de “mikzaal”. Daar worden de balen opengemaakt en de diverse soorten door elkaar “gemikt”, of, met een officiëler woord: “gemengd”. De katoen wordt er, door machines natuurlijk, uit elkaar geplozen en gezuiverd van onreinheden, tot ze tenslotte tevoorschijn komt als de z.g. “lap”, die voor zijn lekenoog lijkt op een enorm vel watten. Dan komt hij in de voorspinnerij. Hier wordt de lap in lonten verdeeld, die samengedraaid en gerekt worden. Ook deze draden worden weer enige keren samengesponnen, zodat een steeds sterker en gelijkmatiger product ontstaat.

Het opspoelen der garens

Om het spinsel te voltooien komt het daarna in de eigenlijke spinnerij, in de Ringzaal of Droszaal, waar de vezels definitief ineen gedraaid worden tot garens. Meent U niet, dat men hiermee nu meteen kan beginnen te weven! Het garen gaat nog door een rij van weverij-voorbereidingen: de spoelerij, de scheerderij, de sterkerij en de aandraaijerij. De verslaggever heeft daar overal niet zolang stil gestaan, al zijn die bewerkingen erg belangrijk en zouden ze geen van alle gemist kunnen worden. Maar hij was veel nieuwsgieriger naar het eigenlijke weefproces.

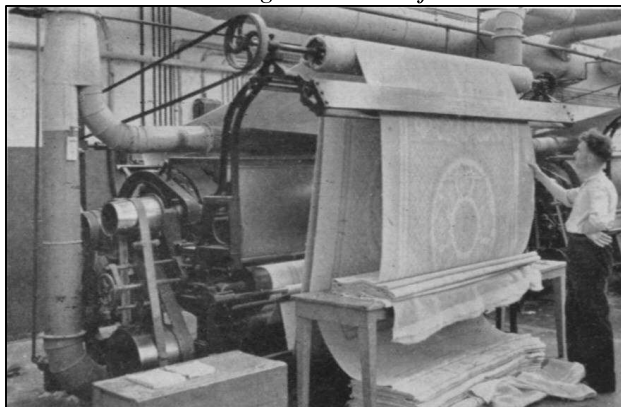

De weefmachine in actie

Terwijl hij naar de achter op het terrein gelegen weverij liep, peinsde hij er over, dat de huidige weeftechniek eigenlijk nog dezelfde is als in de grijze oudheid. Wel zijn er veel verschillende typen weefgetouwen ontstaan. Het is natuurlijk logisch, dat een weefgetouw

voor b.v. verbandgaas er heel anders uit moet zien dan een voor wollen dekens, en een getouw voor tapijten niet hetzelfde is als een voor linteriezijde.

Bij de fa. Spanjaard wordt een eenvoudig katoenweefgetouw gebruikt, zoals dat bijna overal in Twente gedaan wordt, dat wil evenwel niet zeggen, dat het niet belangwekkend zou zijn om te zien. Integendeel, men kan met belangstelling kijken naar de spoel, die met een voor het oog nauwelijks te volgen snelheid heen en weer schiet. Dit is eigenlijk het eerste wat een leek ziet, wanneer hij een mechanisch weefgetouw bekijkt. Het tweede wat hij ziet is de grote rol waar het weefsel zichzelf omheen rolt. Voor het eerst kan hij nu de stof met zijn vingers betasten, de stof, zoals iedereen die dagelijks om zich heen heeft en zoals ieder ze kent uit de winkels. Maar al heel gauw komt hij tot de ontdekking, dat dit laatste niet waar is, want voor

de katoen de fabriek verlaat, ondergaat ze nog een 8-tal bewerkingen, samengevat onder de term nabewerking.

Het product wordt op weeffouten gecontroleerd.

De stukken worden gecontroleerd op weeffouten. De stof wordt geruwd, d.w.z. dat men van de nogal stugge katoen de meest zachte, soepele flanel maakt. Ze wordt gebleekt, geverfd,

gedroogd, bedrukt soms. Ze wordt geapprêteerd. U weet wel, dat er in katoen een "papje" zit. Tenslotte komt ze in de zomerij of opmaakzaal. En dan, ja, dan mag ze de fabriek uit, en kan ze haar reis door de wereld beginnen. Inderdaad: een reis door de wereld, want, de katoen die hier gemaakt wordt blijft niet alleen in Nederland. Een groot deel is bestemd voor export. Zo wordt er ook hier meegeholpen deviezen in Nederland te brengen en iedere arbeider die hier werkt kan er trots op zijn, dat hij daadwerkelijk meehelpt om Nederland er weer "bovenop te krijgen".

Het is maar een verslag in "vogelvlucht". Het is ook ondoenlijk in enkele woorden een beschrijving te geven van zo'n enorm bedrijf. Eigenlijk zou het nodig zijn, dat iedere Nederlander zelf eens een dergelijke fabriek kon bekijken, zodat hij met eigen ogen zou kunnen zien, wat er in onze industrieën gepresteerd wordt, om het daardoor beter naar waarde te kunnen schatten.

Helaas, ook dit grote textielbedrijf heeft het uiteindelijk niet gered, hoewel dat op het moment waarop bovenstaande tekst werd geschreven allerm minst werd voorzien. In 1973 sloot Spanjaard zijn poorten voor altijd, nadat het jaren daarvoor reeds in andere handen was overgegaan. Het is dus toch maar goed dat we deze korte rondleiding nog konden maken. Ook de velen die niet bij Spanjaard gewerkt hebben, kunnen zo toch nog een indruk krijgen van wat er hier vroeger in de productie-afdelingen, allemaal aan het eigenlijke weven vooraf ging...

Redactie.

Iej könt kloker wean as'n aander, mer nich as alle aanderen